

## **Valtion bisnes**

Murray N. Rothbard

Valtakunnallisen vaurauden keskellä eräät taloudelliset ja sosiaaliset ongelmat jatkavat yleisön kalvamista. Joka puolella maata ne ottavat samat muodot. Mitä ne ovat? Liikenneuhkia, riittämättömiä teitä, liian täysiä kouluja, nuorisorikollisuutta ja vesikatkoksia. Tällaiset asiat ovat osoittautuneet ongelmalliseksi monella tapaa; ennen kaikkea ne vaikuttavat synnyttävän ristiriitoja.

Kiihkeät kamppailut ovat valloillaan amerikkalaisten ryhmien välillä. Jotkut haluavat ”edistysellistä” opetusta; toiset haluavat erilaisia muotoja perinteisestä. Jotkut haluavat kouluissa opetettavan sosialismia; toiset suosivat vapaata yrittäjyyttä. Jotkut haluavat uskonnon kouluihin, toiset vaativat valtion ja kirkon erottamista. Jotkut haluavat juomaveden fluorisointia, toiset haluavat saada sen lääkitsemättömänä.

Onko vedessä tai koulutuksessa jotain erityistä, joka luo ratkaisemattomia ongelmia? Mistä johtuu ettei ole kiihkeitä argumentteja siitä, millaista terästä tai autoja valmistetaan, ei taisteluja millaisia sanomalehtiä painetaan? Vastaus: *On* jotain erityistä—koulutus ja veden toimitus ovat esimerkkejä siitä mitä tapahtuu kun valtio, yksityisten yritysten sijaan, pyörittää liiketoimintaa.

Oletko koskaan kuullut yksityisen yrityksen ehdottavan ”ratkaisevansa” myynnissä olevan tuotteensa pulaa pyytämällä ihmisiä ostamaan vähemmän? Et varmasti ole. Yksityiset yritykset toivottavat asiakkaat tervetulleiksi, ja laajentavat kun heidän tuotteensa on kovassa kysynnässä, palvelen ja hyödyttäen näin asiakkaitaan yhtä lailla kuin itseäänkin. Ainoastaan *valtio* ”ratkaisee” teidensä liikenneongelmat pakottamalla rekat (tai yksityiset autot tai linja-autot) pois kaduilta. Tämän periaatteen mukaan ”ihanteellinen” ratkaisu liikenneuhkiin on tehdä kaikista ajoneuvoista laittomia! Ja silti juuri tällaisia ehdotuksia ollaan totuttu odottamaan julkiselta sektorilta.

Liikenneuhkia? Kiellä kaikki autot! Vesipulaa? Juo vähemmän vettä! Ongelmia postissa? Tiputa postinjako kertaan päivässä! Rikollisuutta kaupungeissa? Määrää

ulkonaliikkumiskielto! Mikään yksityinen toimittaja ei pysyisi kauaa liiketoiminnassa, jos hän reagoisi näin asiakkaidensa toiveisiin. Mutta kun valtio on toimittajana, sen sijaan että olisi asiakkaidensa toiveiden ohjaamana, se ohjaa heidät tulemaan toimeen vähemmällä tai täysin ilman. Yksityisten yritysten motto on ”asiakas on aina oikeassa,” valtion slogani on ”kirottu yleisö!”

Konfliktit ja katkeruus ovat sisäsyntyisiä valtion toiminnoissa. Kuvittele mitä tapahtuisi, jos valtio julkaisisi kaikkia sanomalehtiä. Ensinnäkin koska valtion toiminto saa kaikki tulonsa pakotetuista veroista vapaaehtoisista maksuista suoritettujen palveluiden sijaan, sen ei tarvitse olla asiakkaita palvellessaan tehokas. Ja toiseksi veronmaksajien ryhmien välillä roihuaisi riitoja toimituspolitiikasta, uutissisällöstä ja jopa lehden julkaisukoosta. ”Oikeistolaiset,” ”vasemmistolaiset,” ”keskustalaiset,” kaikki pakotettuina maksamaan lehdestä, pyrkisivät luonnollisesti määräämään sen politiikasta.

Sen sijaan vapailla markkinoilla jokainen ryhmä rahoittaa ja tukee suosimaansa tuotetta, joko sanomalehteä, koulua tai vauvanruokapakettia. Sosialistit, vapaan yrittäjyyden kanantajat, edistykselliset, perinteitä vaalivat, juoruja rakastavat ja shakista pitävät löytävät kaikki koulut, sanoma- tai aikakausilehdet, jotka täyttävät heidän tarpeensa. Mieltymyksillä on täysi vapaus ja ketään ei velvoiteta ottamaan ei-toivottuja tuotteita. Jokainen poliittinen mieltymys ja jokainen makutottumus täyttyy. Sen sijaan että enemmistö tai poliittisesti vahva tyrannisoi vähemmistöä, jokainen yksilö voi saada juuri niin paljon kuin hänellä on varaa siihen mitä hän haluaa.

Valtion yleinen vastaus väitteisiin tehottomuudesta tai pulasta on syyttää yleisöä: ”Veronmaksajat eivät anna meillä lisää rahaa!” Yleisö kirjaimellisesti täytyy pakottaa ojentamaan lisää verorahoja valtateihin, kouluihin ja vastaaviin. Ja silti herää uudelleen kysymys: ”Miksei yksityisillä yrityksillä ole näitä ongelmia?” Miksei televisio- tai teräsy yrityksillä ole ongelmia löytää pääomia laajentumiseen? Koska kuluttajat maksavat teräksestä tai televisioista, ja säästäjät puolestaan voivat tehdä rahaa investoimalla näihin yrityksiin.

Yleisöä menestyksekkäästi palvelevat yritykset huomaavat löytävänsä helposti pääomia laajentumiselle; menestymättömät ja tehottomat yritykset taas lopettavat toimintansa. Valtion tapauksessa ei ole voittoja sijoittajille eikä rangaistusmaksuja tehottomalle toimijalle. Kukaan ei sijoita, ja näin ollen kukaan ei voi vakuuttaa, että menestyvät suunnitelmat laajenevat ja epäonnistuneet häviävät. Nämä ovat muutamia syitä miksi valtion tulee hakea ”pääomansa” kirjaimellisesti kutsumalle ne.

Monet ihmiset ajattelevat, että nämä ongelmat voitaisiin ratkaista, jos vain ”valtiota pyöritettäisiin kuin liiketoimintaa.” Ja niin he kannattavat postimaksujen nostamista kunnes Postilaitos ”toimii voitolla.” Luonnollisesti käyttäjät keventäisivät hiukan veronmaksajien taakkaa. Mutta tässä valtio liikelaitoksena -ajatuksessa on kohtalokkaita epäkohtia. Ensinnäkin julkista palvelua ei voida *koskaan* operoida liiketoimintona, koska sen *pääoma* kutsutaan veronmaksajilta. Tätä ei voida millään tavoin välttää. (Valtion velkakirjoilla rahoittaminen lepää yhä verotuksen varassa velkakirjojen takaisinmaksettaessa.) Toiseksi yksityiset yritykset saavat voittoja *leikkaamalla kuluja* mahdollisimman paljon.

Valtion ei tarvitse leikata kuluja; se voi joko leikata palveluitaan tai yksinkertaisesti nostaa hintojaan. Valtion palvelu on aina monopoli tai osamonopoli. Toisinaan, kuten Postilaitoksen tapauksessa, se on pakollinen monopoli—kaikki kilpailu on tehty laittomaksi. Ellei sitä tehdä laittomaksi, niin yksityinen kilpailu kuristetaan veroilla kattaakseen operatiiviset käyttövajheet ja hankkiakseen pääomaa valtion verovapaaseen toimintoon.

Julkishallinnon operoimaan liiketoimintaan liittyy myös toinen kriittinen ongelma. Yksityiset yritykset ovat tehokkuuden esikuvia pääosin koska vapaat markkinat asettavat hinnat, jotka mahdollistavat niille *laskennan*, jota ne joutuvat tekemään tehdäkseen voittoja ja välttääkseen tappioita. Näin ollen vapaa ”kapitalismi” tapaa asettamaan hinnat niin että hyödykkeet ovat asianmukaisesti kohdentuneet kaikkiin mutkikkaisiin tuotannon osa-alueisiin ja haaroihin, joista nykyaikainen talous koostuu.

Kapitalistinen voittojen ja tappioiden laskeminen tekee tämän ihmeen mahdolliseksi—ja ilman yhden toimijan keskitettyä suunnittelua. Itse asiassa keskitetyt suunnittelijat, joilta puuttuu tarkka hintatietous, *eivät pysty* laskemaan, ja näin ollen eivät pystyisi ylläpitämään nykyaikaista massatuotantotaloutta. Lyhyesti sanottu, he eivät *pystyisi* suunnittelemaan.

Ei ole mitään tapaa etukäteen arvioida tuotteen menestystä, jota kuluttajat ovat valmiit ostamaan. Ja joka kerta kun valtio tulee mukaan liiketoimintaan, se häiritsee hiukan enemmän hintoja ja vääristää laskentaa. Lyhyesti sanottu, valtiollinen liiketoiminta tuo mukanaan *laskennallisen kaaoksen* häiritsevän saarekkeen talousjärjestelmään.

Ei ole siis ihme, että taloudelliset ongelmat ympäröivät valtion yrityksiä. Valtiollinen omistus synnyttää ratkaisemattomia konflikteja, väistämätöntä tehottomuutta ja elintason romahdusta. Yksityinen omistus tarjoaa rauhaa, keskinäistä harmoniaa, suurta tehokkuutta ja huomattavia parannuksia elintasaan.

Alkuperäinen teksti: [The Business of Government](#)